

EEF

Professors al rescat de la literatura catalana

L'entrada en vigor de la polèmica Lomce del ja ex-ministre José Ignacio Wert contenia un míssil contra l'estudi de la literatura catalana a Catalunya. Les mobilitzacions del professorat i el suport de professionals i entitats relacionades amb la literatura han aconseguit fer reaccionar la Generalitat. Però els docents adverteixen que part del mal ja s'ha fet. Al País Valencià i les Illes hi havia poc marge d'empitjorament.

Reportatge de Xavier Aliaga

Si no s'haguera mobilitzat del sector educatiu més conscienciat, l'estudi de Mercè Rodoreda, Jaume Cabré, Joan Vinyoli, Vicent Andrés Estellés o Manuel de Pedrolo, entre molts altres referents de la literatura catalana, corria el perill, fins i tot en el batxillerat humanístic, de convertir-se en

una *maria*. El risc, fet i fet, encara hi és. A més de la pèrdua de càrrega lectiva, la literatura catalana esdevenia no avaluable en el selectiu. Aquella és la bomba en la línia de flotació que conté la més que controvertida llei orgànica per a la millora de la qualitat educativa (Lomce) que promulgà el ja ex-ministre d'Educació i Cultura José

Ignacio Wert. Els atacs explícits que aquell text legislatiu contenia a les llengües co-oficials de l'Estat han amagat fins ara alguna lletra menuda gens desitjable, com ara la consideració de la literatura catalana -i també la castellana- com a assignatura específica, optativa, amb una reducció de quatre a dues hores.

Aquesta mesura, que afecta el batxillerat d'humanitats, impedeix, segons els docents, desenvolupar un programa en condicions adients. Amb l'afegit que en la previsió Lomce la literatura específica, catalana i castellana, deixa de ser una assignatura avaluable en la selectivitat. Esdevé així el que s'anomena una *maria*. Un pes que no perd la literatura universal, considerada assignatura de modalitat, avaluable en la selectivitat i en el futur examen de revàlida que, tret que siga derogada la Lomce, entrarà en funcionament el curs 2017-2018.

Per capgirar la situació, un petit grup de docents –Anton Carbonell, Antoni Dalmases, Francesc Foguet, Montse Sarrat i Clara Soley– creen el Col·lectiu de professors en defensa de la literatura catalana. La primera iniciativa fou engegar a través de la plataforma Change.org una petició al Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya per garantir que "l'assignatura de literatura catalana de modalitat de batxillerat continuarà sent de modalitat, seguirà comptant amb quatre hores lectives setmanals i entrarà a les proves finals". A l'hora de tancar aquesta informació, 1609 persones havien donat suport a la petició.

Paral·lelament, el col·lectiu impulsà un manifest "de caire més ideològic", segons els seus promotors, amb una mirada de més llarg abast que el problema concret plantejat al batxillerat per l'herència legislativa de Wert. Amb l'encapçalament "Per un país més lliure, més culte i més humà", el manifest plantejava –a les portes a més "d'una nova època, a punt d'encetar la construcció d'un nou país que voldríem, com el poeta, més culte, ric, lliure, desvetllat i feliç"– la necessitat que les institucions i la societat civil "siguin conscients que un dels àmbits que ha d'ajudar a apuntalar i sostenir amb més força el nostre país és la cultura escrita, la literatura, tot el bagatge artístic, ideològic i humanístic que és patrimoni de tots els catalans".

El text esmentava el "cop de gràcia" que suposava l'aplicació de la Lomce al

batxillerat humanístic. "Hem d'evitar que les decisions salvatges imposades per Madrid, la seva labor depredadora, no ens serveixin d'excusa, ja sigui per desídia o ignorància, per arraconar més i més uns coneixements que, és clar, poden fer que els ciutadans pensin, raonin, adquireixin sentit crític i aspirin a deixar de ser simples súbdits". El manifest posava sobre la taula una cinquena de punts concrets dirigits a garantir la dignificació i revaloració de la literatura, el respecte al patrimoni literari, a generar un país capaç de "dialogar amb el present i el futur" i ser conscient que, "a més de pintors, músics i arquitectes universals, tenim autors de primer ordre en el nostre idioma des de molts segles enrere. Un país on la gent sàpiga qui són Lluïll, March, Guimerà, Maragall, Carner, Riba, Verdaguier, Rodoreda, Vinyoli, Moncada, Vicent Andrés Estellés, Caterina Albert, Cabré, Monzó, Marçal i tants altres, de la mateixa manera que es coneixen els noms de Gaudí, Casals o Miró".

Un manifest que no es limitava a marcar les agressions externes com a causa de la situació present: "Exigim que la literatura recuperi el seu lloc en els estudis obligatoris i en el batxillerat, tal com han promès fer diversos consellers al llarg dels anys, mentre es lliuraven a escapar, reduir i residualitzar la presència de la literatura en els plans d'estudis, fins a fer-ne un pur reducte testimonial". I reblaven: "Responsabilitzem les autoritats

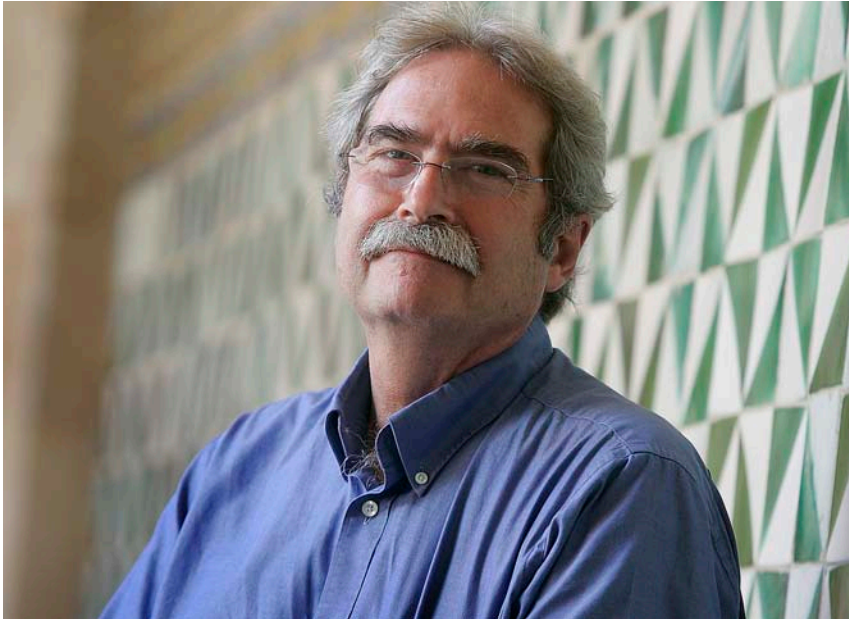

EFE

CONFLICTE. A la pàgina 54, una imatge de proves de selectivitat realitzades a Barcelona. Amb la Lomce, la llei promulgada per l'ex ministre José Ignacio Wert, la literatura catalana perdia hores en el batxillerat i deixava de ser avaluable en el selectiu. La consellera d'Educació, Irene Rigau, ha enviat instruccions al centre per revertir aquesta situació després de la reacció dels docents, els escriptors i els editors.

ELS SIGNANTS DEL MANIFEST DENUNCIEN LA RESIDUALITZACIÓ DE LA LITERATURA EN ELS PLANS D'ESTUDI

i els dirigents de les estructures culturals i educatives del perill de destrucció del país que comença per la anihilació de la seva cultura –en aquest cas estretament lligada a la llengua–, perquè amb la seva inacció perpetrarien un genocidi cultural irreparable”.

A més de centenars de docents, als pocs dies s’havien adherit al manifest rellevants personalitats de la literatura catalana com ara Quim Monzó, Albert Sánchez Piñol, Empar Moliner, Marta Rojals, Eduard Márquez, Enric Casasses, Jaume Cabré, Sílvia Bel, Imma Monsó, Rafael Subirachs, Ada Castells, Dolors Mi-quel, Vicenç Altaió, Biel Mesquida, Joan Daniel Bezsonoff, Josep Maria Fonalleras, Albert Rossich, Sebastià Alzamora, Maria Barbal, Eva Piquer, Flavia Company, Laura Borràs, Bel Olid (presidenta de l’Associació d’Escriptors en Llengua Catalana), Marc Romera, Bernat Puigtobella, Jordi Llavina, Carles Duarte, Àlex Susanna o Isidor Marí Mayans, entre molts altres.

Reacció d’Educació

Si hem fet adés una relació tan detallada no és per casualitat. El ressò obtingut pel manifest i l’indubtable pes qualitatiu i quantitatiu dels sotasignats despertaren la Generalitat de la letargia. El dia 23 de juny, es feia públic que la consellera d’Educació, Irene Rigau, traslladava als centres instruccions per refer el camí i deixar la literatura catalana i castellana al curs 2015-2016 amb el mateix nombre

d’hores lectives que aquest curs, quatre hores setmanals cadascuna en funció del tipus de batxillerat.

Les instruccions, efectivament, s’emeteren, però en un moment en què els centres ja havien tancat horaris i matrícula. La passada setmana, el Col·lectiu de professors en defensa de la literatura catalana es va reunir amb el departament d’Educació per demanar instruccions més clares i combatre la “confusió” que s’havia

“AGRAÏM LA REACCIÓ D’EDUCACIÓ, PERÒ SENSE ELS MANIFESTOS NO SABEM QUÈ HAURIA PASSAT”

generat. “Agraïm la reacció d’Educació, però si no haguéssim impulsat els manifestos no sabem el que hauria passat”, deixa caure amb prudència un dels membres del col·lectiu en defensa de la literatura catalana, Anton Carbonell. “Evidentment, l’administració tracta de fer malabarismes per respectar el que estem plantejant sense contradir de manera radical la Lomce”, planteja el portaveu del col·lectiu.

El diagnòstic és que les instruccions “han arribat tard perquè és una mesura

presa a corre-cuita”, alerta Carbonell. “Ens estan arribant correus de molts centres que aconsegueixen recuperar les quatre hores, però també de molts altres que han organitzat el curs amb dues hores de literatura catalana, amb la qual cosa la matèria resta sensiblement devaluada, perquè els alumnes, que són molt pràctics, interpreten que és una assignatura que no és rendible de cara a la selectivitat. Esdevé una veritable *maria*’. De les dades arrellegades pel col·lectiu, fins ara, es fa palès que la casuística és variada, que hi ha centres que ni tan sols han llegit les ordres, però valoren molt positivament que hi ha uns altres que “han fet l’esforç de seguir les noves instruccions”. “No és cert que al mes de juliol no es pugui fer res”, assenyala Carbonell, que qualifica la situació actual com “caòtica”.

L’assignatura, com s’impartia fins ara i com es pretén que continue, contemplava en el batxillerat humanístic un programa amb autors del segle XIX i XX en el qual van canviant cada any dues lectures. Entre les obres actualment en el temari, *Pilar prim*, de Narcís Oller; *Antígona*, de Salvador Espriu; *Jardí vora el mar*, de Mercè Rodoreda o una antologia de Bartomeu Rosselló-Pòrcel. “És un programa plantejat no com a història de la literatura, sinó com a aprenentatge literari, fent que l’alumne visqui les obres. La literatura, al cap i a la fi, hauria de ser una matèria que faci reflexionar els alumnes”, argumenta el docent. “El programa de literatura cata-

lana és considerable i amb les dues hores no es pot fer una feina prou sòlida.

Així les coses, l'objectiu més raonable és pensar no en el curs vinent, sinó en el següent. "Tenim temps per davant per solucionar el problema. Volem contactar amb els nostres companys perquè hi ha solucions. Si no s'ha fet la literatura catalana al primer curs del batxillerat, que es faci al segon. Volem vetllar pel compliment de les ordres d'Educació". Un altre problema afegit en la pèrdua de pes de la literatura és un tractament molt lingüístic en alguns centres, posant l'èmfasi en la llengua per preparar els alumnes per a la selectivitat. "Ens trobàvem de vegades que a la selectivitat es preguntaven coses molt anecdòtiques de les lectures, la qual cosa tampoc no ajuda a posar en valor la literatura", argumenta Carbonell.

El problema de les humanitats

Un altre actor en aquest procés de reacció a les conseqüències de la llei Wert ha estat la Institució de les Lletres Catalanes, una entitat que no signà el manifest com a tal però que sí que realitzà una tasca de mediació entre els docents i la Generalitat. "Jo vaig signar el manifest, a títol personal, perquè hi estava completament d'acord amb el que es plantejava, però com a institució el que pensàvem que podíem fer era parlar amb la direcció general de batxillerat perquè intervingués". En tot cas, Borràs, en tant que docent universitària, "fa molt de temps que he pogut apreciar la

progressiva jibarització de la literatura. I que els diversos governs hagin prescindit d'aquesta matèria és una cosa molt bèstia. Porto 20 anys a la universitat i els alumnes cada vegada llegeixen pitjor, escriuen pitjor i comuniquen pitjor. Aquesta és la conseqüència de bandejar els estudis literaris. I la Lomce és l'estacada de mort a la literatura".

Amb tot, Borràs alerta d'un problema més general que afecta l'ensenyament

"DIFÍCILMENT SEREM UNA SOCIETAT LECTORA SI REDUÏM LA LITERATURA A L'ENSENYAMENT"

de les humanitats i que és dintre "de la concepció de la utilitat que donem a les coses. Es creu que la literatura no és útil, però no hi ha cap manera millor de dominar la llengua, l'ortografia i la gramàtica, que llegint. Però, a més a més, la literatura ens ajuda a saber qui som. No hi ha cap país important que renunciï a l'ensenyament de la seva tradició literària, ni França, ni Alemanya ni Gran Bretanya ho farien. Com hi pots renunciar a tot això?", argumenta. I n'extrau una preocupant

SOTASIGNATS. A la pàgina 57, Jaume Cabré i Quim Monzó, dos dels autors contemporanis en català més importants i sotasignats del manifest. Al costat d'aquestes línies, Laura Borràs, directora de la Institució de les Lletres Catalanes, que va signar el manifest a títol personal.

conclusió final: "Difícilment serem una societat lectora si anem reduint la literatura a l'ensenyament".

Els casos valencià i balear

La pregunta rellevant és per què aquesta polèmica ha estat específicament catalana i no ha tingut un reflex al País Valencià i les Illes, territoris immersos en un canvi de Govern que, hipotèticament, hauria de tenir conseqüències en aquest terreny. El motiu bàsic és que la introducció de la Lomce no ha tingut greus conseqüències per a l'ensenyament de la literatura catalana al batxillerat perquè, en ambdós casos, aquesta matèria està integrada en una de més general que inclou llengua i literatura.

Al País Valencià fa molt de temps que no hi ha una assignatura específica de literatura catalana com la que existia a l'antic Curs d'Orientació Universitària (COU). Sí que hi ha una assignatura de literatura universal, que conserva gairebé el seu pes específic passant com a optativa de segon a primer. I els temes de literatura catalana formen part del temari de l'assignatura de valencià. En primer curs de batxillerat s'estudia fins al segle XIX i, en segon curs, del Modernisme fins als nostres dies. Uns setze temes que sí que poden aparèixer en l'examen de selectivitat perquè formen part de la matèria. Una situació, amb tot, bastant diferent de la de Catalunya. "Ja voldríem dues hores específiques de literatura a la setmana", es lamenta un docent valencià.

A les Illes la situació és semblant. En primer i segon de batxillerat hi ha una assignatura de llengua i literatura amb tres hores setmanals. En segon, a més, el temari és bàsicament de literatura i sociolingüística. En tot cas, alguns centres ofertaven en primer una assignatura específica de literatura catalana que amb la Lomce desapareix del mapa.

Els nous Governos valencià i balear, encara en procés d'aterratge, tenen per davant molt de marge si volen millorar la presència de la nostra literatura en l'ensenyament •